

Kommunalt selvstyre

Kompetansefordelingen mellom
Stortinget, statsforvaltningen og
kommunene

Kommunalt selvstyre i Norge?

- "En grunnstein i demokratiet", men ikke i grunnloven
- "Et sterkt lokaldemokrati", men kritikk fra Europarådet
- "Kommunalt selvstyre" ikke nevnt i kommuneloven
- "Kommunene på bunnen av forvaltningshierarkiet"

Har det kommunale selvstyret rettslig vern?

Metodisk tilnærming

- Mål: Løfte fram og analysere kommunenes rettslige status.
- Kompetansefordeling mellom Stortinget, statsforvaltningen og kommunene
 - Regler som gir kompetanse
 - Regler som begrenser kompetansen
 - Hva skaper autonomi/hierarkisk underordning?
- Målestokk
 - Europarådscharteret om lokalt selvstyre
 - Dansk, svensk og fransk rett

Stortingets kompetanse overfor kommunene

- Variasjon innenfor enhetsstatens ramme
- Svak konstitusjonell beskyttelse av kommunalt selvstyre i Norge
 - Ingen eksplisitt regulering, et visst vern med grunnlag i generelle regler
- Et folkerettslig krav om grunnlovsfesting
- Folkerettslige krav til lovgivnings- og bevilgningsmyndigheten
- Stortinget står friere enn parlamentene i Sverige, Danmark og Frankrike

Kommunenes kompetanse

- «Kommunefullmakten»
 - Hvem er kommunene?
 - Egne rettssubjekter med eget folkevalgt mandat
 - Hvilken kompetanse har kommunene?
 - Initiativfrihet, bevilgningsfrihet, avtalefrihet
- Særlovgivningen
 - Utvider og innskrenker kommunenes kompetanse
 - "delegert statsmyndighet"?
- Kommunenes søksmålsadgang i tvister med staten
 - Mangler søksmålsadgang når statsforvaltningen overprøver
 - Charteret – ikke samsvar
 - Fremmed rett – Norge skiller seg ut

Statsforvaltningens kompetanse overfor kommunene

- Et hierarki med grunnlag i lov?
 - «Kommunefullmakten»
 - Særlovgivningen
 - Sterkere hierarkisk preg i arealforvaltningen enn i helse- og omsorgsforvaltningen
 - Fylkesmannen har siste ord om lovlighet, kan også i noen tilfeller prøve fritt skjønn
 - Ikke klart folkerettsbrudd i Norge
 - Fremmed rett: Overprøving i hovedsak begrenset til lovlighet. Domstolene har siste ord overfor kommunene.
- Alternativer til hierarki?

Autonomi eller hierarki?

- Kompetansefordelingen mellom Stortinget, statsforvaltningen og kommunene gir grunnlag for å karakterisere kommunene som ”bunnen i forvaltningshierarkiet”.
- Oppfatningen om at det kommunale selvstyret står sterkt i Norge er bare et stykke på vei realisert som rettslig beskyttelse.

Hva skjedde videre?

- Tre grunnlovsforslag om lokaldemokrati/kommunalt selvstyre ligger til behandling
- Det står i regjeringens politiske plattform fra oktober 2013 at regjeringen vil opprette et tvisteløsningsorgan som håndterer konflikter mellom stat og kommune

